

Mitől lesz jobb a gyerekeknek?

A HEFOP2.2 pályázatok általános célkitűzése a társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem hatékonyabbá tétele volt, egyrészt a szociális szakemberek által nyújtott szolgáltatások hatékonyságának növelésével, másrészt a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatósági esélyeinek növelésével. A Család Gyermek Ifjúság Egyesület által megvalósított program arra a – talán mindenki számára egyértelmű – meggyőződésre épült, hogy a gyerekekkel napi kapcsolatban lévő felnőttek – akár szülők, akár szakemberek – személyiségállapota, hangulata, ismerete a gyerekek és saját szükségleteiről alapvetően meghatározza a felnövekvő gyerekek, fiatalok esélyeit a sikeres felnőtt élethez. Lapszámunkban a programértékeléseknek, reflexióknak, riportoknak adunk teret a Fókuszban, de teljes tematikánkat is a gyermekotthonok, szakellátás köré rendeztük.

A HEFOP2.2 programban a célok egyértelműen és világosan meghatározottak. Természetesen lehet azon vitatkozni, hogy szakmailag mennyiben indokolt éppen ezeknek a módszereknek ilyen technikájú bemutatása, megajánlása, de abból a szempontból is példamutatónak érezzük a programot, hogy éppen azt a szemléletet demonstrálja a munkamódszerével, amelyet követendőnek tart a képzésben résztvevők számára: vagyis felnőttnek, döntésképesnek tekinti őket, feltételezi, hogy alkalmasak arra, hogy eldöntsék a bemutatott programok közül melyeket érzik hasznosíthatónak saját munkájuk során, saját személyiségük fejlesztése, illetve a rájuk bízott gyerekekkel folytatott munkában. Empowerment típusú tevékenység ez minden szempontból, önbizalmat, lehetőséget ad a résztvevőknek, akik így magabiztosabbá, kompetensebbé válnak és maguk is képesek ezt nyújtani a nevelt gyerekeknek. A projekt céljai teljes mértékben összhangban állnak a feltárt szükségletekkel, de nyilvánvalóan az döntés kérdése, hogy ki milyen módszert tartana optimálisnak, ideálisnak e szükségletek kielégítésére.

Számunkra egyértelmű és logikus, miért ezt a célcsoportot választottuk: mert a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyerekek és fiatalok életesélyei szempontjából ha lehet, még fokozottabban meghatározóak az őket nevelők, gondozók számára nyújtott képzések, támogatások.

A várt eredmények közvetlen mérésére nincsen lehetőség ebben a programban, hiszen az is csak nehezen és hosszabb távon mérhető, hogy a közvetlen célcsoport tagjai milyen mértékben hasznosítják a tanultakat, megismerteket. Ugyanakkor az sem volt mindeddig sajnos célja a felsőoktatásnak, hogy értékelje, vajon a szükséges és elégséges ismereteket, készségeket tanítják-e meg a pedagógusoknak annak érdekében, hogy képesek legyenek a rájuk bízott, nagyon különféle felkészültségű, személyiségállapotú gyerekeknek megfelelő képzést, nevelést, támogatást biztosítani. Biztos, hogy nincsenek olyan indikátorok, amelyek az azonnali eredményeket megbízhatóan képesek mérni, de a visszajelzések egyértelműen mutatják a hatást:

„Nincs olyan elvetemült gyerek, akit ne lehetne pozitív tevékenységen keresztül megfogni” (idézet egy szolnoki résztvevőtől)

Ugyanakkor elengedhetetlenül fontosnak tartjuk, hogy legyenek indikátorok, amelyek a széles szakmai közvélemény elfogadta a hatékonyság, eredményesség mérésére, és kapjanak visszajelzést azok, akik a gyerekekkel dolgoznak.

A hosszú távú fenntarthatóságot és ennek a pályázatnak a távlati célját – a fiatalok munkaerő-piacra való bekerülésének elősegítését – is az szolgálja elsősorban, ha a szakember iránymutatásával ezek – az amúgy is többszörös hátránnyal induló – fiatalok ráéreznek az önismeret fontosságára, a folyamatos – mai divatos szóval a tudásalapú társadalomban szükséges élethosszig tartó tanulás keretében – önképzés, ismeretszerzés során megtanulják a mindennapi élethelyzetek, a munka és magánélet személyes konfliktusai erőszakmentes és hatékony kezelésének alapvető technikáit: ezáltal tudnak felelős döntéseket hozni és a vesztesből győztesre alakíthatják a problémás indulást. Ennek értékelése, mérése nyilvánvalóan csak hosszabb idő távlatában és indirekt módon történhet, különösen, ha nincsenek összehasonlításra megbízható alapot adó adatok, csoportok.

Külön kiemelendő, hogy hármas célt érhet el a program azzal, hogy miközben a közvetett cél a szakellátásban élő gyerekek, fiatalok felkészítése a munkaerőpiaci részvételre, valójában ezen túlmenően az adott célcsoport nevelését, gondozását végzők továbbképzését, személyiségének fejlesztését is végzi, amivel a szociális szakemberek nemcsak hogy maguk is jobb, hatékonyabb munkaerővé válnak, hanem személyes életük és munkavégzésük is örömtelibb, sikeresebb lesz, ami az ő életminőségük javulását is eredményezheti. Harmadikként pedig a munkaerőpiaci részvételt segítő személyiségfejlesztés és segítség az adott gyerek-, és fiatal csoportok teljeskörű érzelmi támogatását is segíti, nem-

különben a majd később az adott szakemberekhez kerülőként. Ezen túlmenően is lehetnek nem várt – vagy nem tervezett – hatások, például a döntéshozók, tágabb környezet tekintetében (iskola, gyámhivatal, szomszédok stb), ha azt látják, hogy a nevelők attitűdje, magatartása változik, illetve, ha a gyerekek, fiatalok változnak, nyilván nem csak látványosan és nem feltétlenül a munkaerőpiaci részvétel sikerességében.

Olyan nem várt hatásai is lehetnek persze, amelyek nem feltétlenül pozitívak, mivel a gyermekvédelemben dolgozók egy jelentős része kényszerpályának, jobb híján választott lehetőségnek érzi, hogy ott dolgozik. Megerősítésük, egy másfajta életforma, erősebb önbecsülés, jobb önértékelés éppen ezzel el is viheti őket erről a területről, egy számukra sikeresebbnek ígérkező munkahelyre, beosztásra. Más oldalról nézve az öntudatosabb munkaerő kényelmetlen, nehéz lehet az adott intézmény, fenntartó számára, különösen, ha a többiek nem mennek át ugyanazon az énerősítő folyamaton, nem tudnak, akarnak változtatni. Ez, a rossz pillanatnyi helyzet mellett ugyanakkor hosszabb távon jó hatással lehet a gyerekek, az intézmény, a gyermekvédelem helyzetére.

A program eredményességének mérését többféle módon lehet végezni. Részben készültek elégedettségi, értékelő lapok a különböző bemutatott, alkalmazott technikákról, a program egészéről. Másrészt készülnek hasonló felmérések az érintett gyerekekről, fiatalokról, és az intézmények vezetőivel a későbbiekben arról is, hogy mi és hogyan változott a képzések, foglalkozások hatására.

A weblap¹ jó alkalmat teremt arra, hogy elemezni, értékelni lehessen a beérkezett kérdésekből, az ott folyó vitákból, hozzászólásokból, hogy mi történt, mennyire hosszú távú a történetek hatása, hogyan épül be a mindennapokba. Az is eredményességi fokmérő lehet, hogy a bemutatott hatféle technikából melyeket kívánják a résztvevők alaposabban megismerni, napi munkájukban alkalmazni, esetleg maguk is trénerre válni, illetve a kortárs segítői lehetőséget kihasználni a gyerekek képzésével.

A fenntarthatóság mérésére például a fentiek biztosan alkalmasak.

Egy más megközelítésben persze értékelhető lenne a gyermekotthonokban, lakásotthonokban dolgozók felkészültsége, felkészítettsége, és az a szükséglete, hogy a korábbiaknál eredményesebb, hatékonyabb módszereket tanuljanak, ehhez azonban a rendelkezésre álló projekt nem volt elégséges, nem is célozta ezt, és ismerve az e területen mutatkozó ellenállást és tradícióhiányt – hasonlóan az iskolához, csak sokkal fokozottabb mértékben –, ez még inkább nehézségekbe ütközne, pedig nagy szükség lenne rá.

A program költségigénye nem különbözött a más hasonló képzési programoktól, továbbképzésektől. Ami bizonyosan segítené a költséghatékonyságot, az a jól kezelhető segédanyagok és háttéranyagok elkészítése és a felgyűlt tapasztalatok részletes bemutatása, terjesztése volna, amivel jóval szélesebb kör érhető el, illetve érdeklődésük felkelthető. Ebben a körben más szakemberek, társszakmák művelői és persze a gyerekek, fiatalok lennének a célcsoport. E tevékenységek idő-, és szakemberigényesek, ráadásul az érintett gyermekotthonok földrajzilag nagyon elszórtan találhatók, az utazás is költséges és sokszor bonyolult. Ugyanakkor éppen ezeken a területeken a távoktatás, e-learning nem alkalmazható, mert akkor éppen a legfontosabb, a személyesség, a csoportra, egyénekre szánt idő és kapcsolat veszne el, vagy csökkenne minimálisra.

Meggyőződésünk szerint a program szakmai szempontból is nagyon jelentős és újszerű. Bizonyosan lehet és kell további változtatásokat eszközölni a tapasztalatok alapján. Be kell építeni a visszajelzéseket, jó lenne a gyerekek véleményét is hallani arról, hogy mi változik, mit érzékelnek, hogyan látják, nekik mire lenne szükségük a felnőttektől. Érzékelhető, hogy nem egyenlő színvonalúak és hatásúak voltak a különböző programok: a témák, módszerek érdekessége, használhatósága, egyszerűsége-bonyolultsága, illetve az azokat bemutatók, megtanítók egyénisége, felkészültsége, alkalmassága közötti differenciák alapján. Célszerű ezért egy egyenletesebb és a tréner kiválasztására még fokozottabban figyelő, azt értékelő programot, utóelemzést készíteni, hogy a következő alkalommal, ezek kiküszöbölhetőek legyenek.

A különféle önértékelések eltérő színvonala is utal ennek szükségességére:

„Hozzám nagyon nehezen jutott el az egész program értelme. Talán még most sem érzem igazán részesének magam”

„A mi csoportunk minden alkalomról részletes jegyzőkönyvet készített. Több emlék is bevillant most bennem a kecskeméti és egri alkalmakról. Sok minden megfogalmazódott a résztvevőkben, próbálkozások, útkeresések, sikerek, kudarcok, remények, elkeseredések. A legfontosabb mondat számomra: „Készül a gyerek az SOS szalagon, aztán a végén leesik, de hogy hova, azt nem tudjuk.” Mit lehetne tenni ennek a ténynek az enyhítésére, mit lehet tenni ennek a ténynek a tudomásulvételével?”

„Azokat a pillanatokat élveztem a legjobban, amikor az egész csoport mélyen dolgozott, a trénerrel közösen gondolkodott, reflektált pl. a tréningen történetekre. Fontos volt azt is látni, milyen ereje van annak, amikor hagyjuk, hogy a résztvevők vegyék kézbe a kamerát és hozzanak saját filmet majd mutassák is be. Mélyről jövő erőforrások nyíltak meg több (de nem minden) csoportban.”

Összességében mi, a program kitalálói, megszervezői, lebonyolítói is nagyon sokat tanultunk, sokat kaptunk ettől a projekttől. Köszönjük a lehetőséget a pályázat kiíróinak, a bírálóknak, és a résztvevőknek egyaránt. Reméljük, lesz alkalmunk a jövőben is együtt dolgozni!

Herczog Mária

¹ www.csagyi.hu/HEFOP2.2 program

HEFOP 2.2

A társadalmi befogadás
elősegítése a szociális területen
dolgozó szakemberek képzésével

Magyarország célba ér

